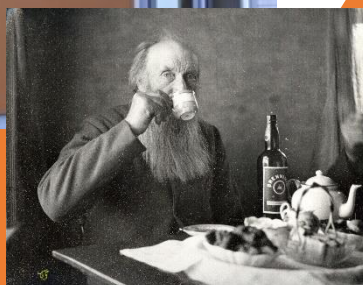

Menningarmiðstöð Hornafjarðar

Söfnunarstefna

2021-2025

Söfnunarstefna Menningarmiðstöðvar Hornafjarðar

2018-2022

1. Kynning.

1.1. Saga safnsins

Árið 1990 var tekin ákvörðun um að fella alla menningarstarfsemi sveitarfélaganna í Austur-Skaftafellssýslu undir eina nýja stofnun; Sýslusafn Austur-Skaftafellssýslu. Frá þeim tíma hefur stofnunin verið að eflast og dafna og rekur nú viðamikla menningarstarfsemi á fjölmörgum sviðum. Á grundvelli stefnumótunar í menningar- og safnamálum Hornafjarðar sem var samþykkt í bæjarstjórn Hornafjarðar 1. mars 2001 var heiti stofnunar breytt í Menningarmiðstöð Hornafjarðar. Tók nafnbreytingin formlega gildi 21. apríl 2001. Menningarmiðstöðinni er ætlað að gegna mjög fjölpættu hlutverki og vera leiðandi í uppbyggingu á menningarstarfsemi sveitarfélagsins. Við breytingu á skipuriti sveitarfélagsins 2020 varð atvinnu og ferðamál partur af málefnum miðstöðvarinnar. Starfsemi Menningarmiðstöðvar Hornafjarðar er ekki bundin við eitt hús. Hún fer fram í húsum í eigu stofnunarinnar s.s. Nýheimum, Svavarssafni, Miklagarði/Verbúð en einnig víðar; í félagsheimilum, kirkjum, veitingahúsum, Vöruhúsinu o.s.frv.

1.2

Hver gripur, hver minning, hvert merki um mannlíf, er fjársjóður fyrir framtíðina ef tekst að geyma vel. En allt hefur sín takmörk og ekki er hægt að taka við öllu. Þess vegna verða söfn að setja sér markmið, og fylgja þeim.

1.3. Eignarhald og húsnæði

Eigandi

stofnunarinnar er Sveitarfélagið Hornafjarður og fer rekstur Menningarmiðstöðvarinnar fram í Nýheimum. Heldur safnið úti þremur staðbundnum sýningum í Verbúð, Skreiðarkemmunni og Svavarssafni.

2. Söfnunarsvæðið.

Söfnunarsvæðið það landsvæði sem fellur innan marka Austur Skaftafellsýslu.

3. Markmið.

Stofnunin starfar á grundvelli stefnu í menningar- og safnamálum Hornafjarðar 2016 -20126 sem samþykkt var í bæjarstjórn Hornafjarðar 12.1.2017.

Markmið Menningarmiðstöðvar Hornafjarðar er að safna, skrá, varðveita og rannsaka muni og minjar sem hafa sögulegt gildi fyrir íbúa Hornafjarðar og miðla þeim upplýsingum til almennings. Áhersla er lögð á að safna heildum sem geyma og sýna heimildir um mannlíf, heimilishald, landnýtingu og horfna starfshætti. Í þessu ríka sjávarútvegs- og landbúnaðarhéraði er eðlilegt að leggja áherslu á ákveðnar hliðar þess og hefur megináhersla verið lögð á þróun til vélvæðingar og það sem kalla má einkenna tæknivæðingu landbúnaðarins á starfssvæðinu, samgöngur og búferlaflutninga, daglegt líf, svo sem matargerð í torfbæjum og hreinlæti, hífýli, torfvinnu og hleðslu og félags- og menningarsögu. Forsenda öflugrar minjaverndar er upplýsingaöflun, skráning heimilda, rannsóknir, miðlun upplýsinga og fræðsla.

Hlutverk Menningarmiðstöðvar Hornafjarðar er að halda uppi öfluggu menningarlífi í sveitarfélaginu fyrir alla aldurshópa. Einnig að styðja við frjáls félagasamtök sem vinna að menningarmálum. Af öðrum meginmarkmiðum sem koma fram í stefnumótun Sveitarfélagsins Hornafjarðar í menningarmálum fyrir árin 2016-2026 má nefna:

- Að efla menningarstarf í sveitarfélaginu Hornafirði
- varðveita og rækta sérkenni, menningararf og sögu svæðisins
- styðja við menningartengda ferðaþjónustu
- styðja við menningarstarfsemi einstaklinga og frjálsra félaga
- bjóða upp á fyrirmyndaraðstöðu varðandi geymslumál Menningarmiðstöðvar Hornafjarðar
- hlúa að þjónustuhlutverki og menningarstarfsemi Menningarmiðstöðvar
- hvetja til samstarfs á sviði menningarmála
- styðja við starfsemi listamanna í sveitarfélaginu
- styðja við og efla fjölmenningu innan sveitarfélagsins
- eiga samstarf um framkvæmd menningarstefnu við menntastofnanir sveitarfélagsins
- vinna áfram að samstarfi sveitarfélaga um menningarmál og að Sveitarfélagið Hornafjörður eigi áfram hlut að samningi við ráðuneyti málaflokksins og Sveitarfélaga á Suðurlandi.
- félagsheimili sveitarfélagsins verði nýtt undir félagsaðstöðu og fjölbreytt menningarstarf

4. Söfnunarsvið og sýningar.

4.1 Byggðasafn.

Byggðasafn safnar minjum sem gefa heildstæða mynd af sögu, náttúru og mannlífi héraðsins. Byggðasafni er ætlað að safna minjum sem lýsa heimilishaldi, félagslífi, samgöngum og atvinnuháttum, jafnt til sjávar og sveita.

4.2 Bókasafn

Fyrsta stigs söfnun á nánast við um allt efni á hvaða miðli sem er sem gefið er út á almennum markaði á Íslandi. Bókasafn Austur- Skaftafellssýslu kappkostar að eiga a.m.k. eitt eintak af öllum þeim gögnum sem gefin eru út á almennum markaði. Skáldsögur flokkast þannig á fyrsta stig þó munur sé á innkaupafjölda milli höfunda. Flest eintök eru keypt af skáldsögum eftir íslenska, vinsæla höfunda, næst koma vinsælir erlendir höfundar.

4.3 Héraðsskjalasafn

Héraðsskjalasafn safnar og varðveitir skjalasöfn þeirra embætta og stofnana sem heyra undir safnsvæðið. Ritaðar sem og óritaðar heimildir í mynd eða hljóðformi, skjalavarsla sveitarfélagsins sem og einkasöfn. Héraðsskjalasafn skal leita eftir því að fá til varðveislu skjöl frá einstaklingum, félögum og fyrirtækjum á safnsvæðinu og hefur mótað söfnunarstefnu varðandi einkaskjalasöfn. Aðfanga og vörslustefna Héraskjalasafns Austur Skaftafellssýslu var samþykkt í bæjarstjórn Sveitarfélagsins Hornafjarðar þann 13. febrúar 2020. Stefnuna má nálgast á vef sveitarfélagsins: <https://www.hornafjordur.is/media/stefnur/Adfanga-og-vorslusefna-2020-2025.pdf>

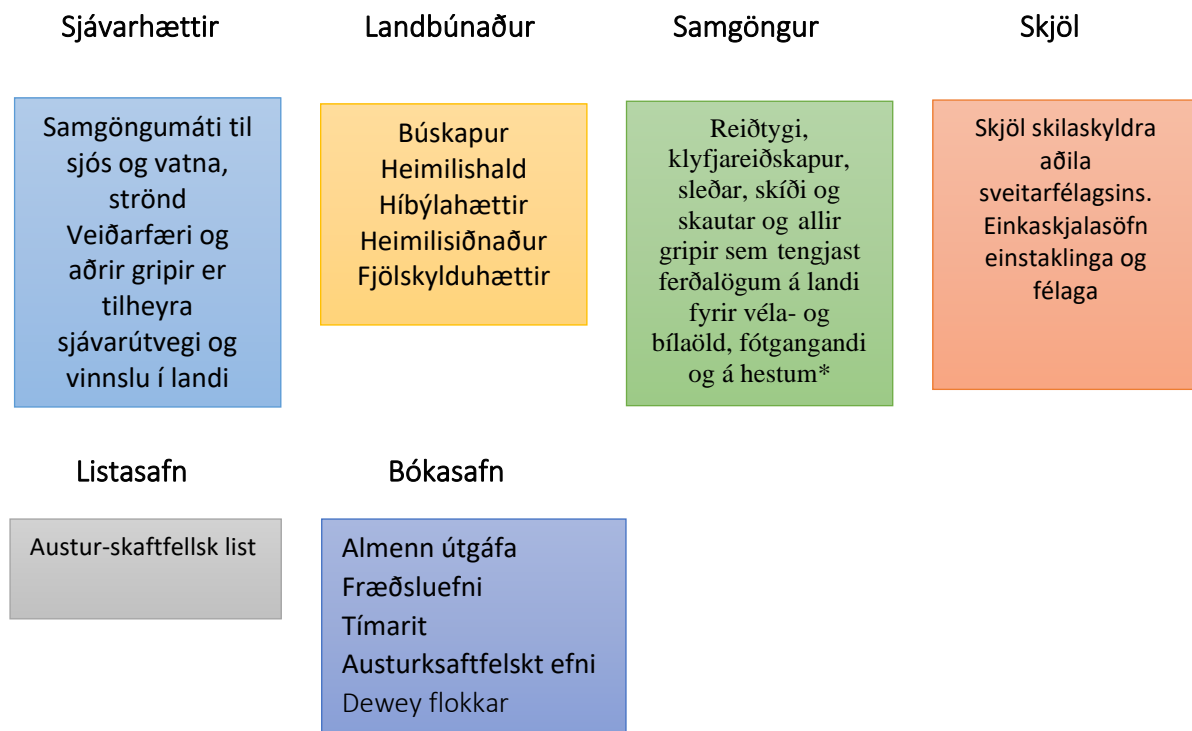
4.4 Listasafn

Að safna listaverkum eftir íslenska listamenn með sérstakri áherslu á skaftfellska list. Jafnframt að skrá og halda til haga upplýsingum um listaverk í eigu sveitarfélagsins og stofnana þess. Skal safnið vinna að því að listaverk séu að staðaldrí til sýnis í sem flestum þessara stofnana auk þess að efna til sérstakra sýninga. Kjarni safneignar Listasafnsins samanstendur af verkum Svavars Guðnasonar og fleiri hornfirskra málara og á safnið nú yfir 500 verk.

5. Söfnunarflokkar.

Þótt söfnin eigi að halda utan um menningararf og munaflóru viðkomandi byggða og héraða er útilokað að þau geti geymt allt úr öllum flokkum safnmuna og því verður að afmarka söfnunina. Söfnun úr öðrum flokkum getur verið nauðsynleg í undantekningartilvikum, eftir því sem rannsóknir og/eða sýningar krefjast, annars er bent á önnur söfn. [*í tilfalli Menningarmiðstöðvarinnar er um vísinda- og björgunarleiðangra að ræða sem sérstaða í ákveðnum tilfellum]

Megin söfnunarflokkar Menningarmiðstöðvarinnar eru þrír: undirflokkar þeirra eru sem hér segir:

5.1 Sjávarhættir, landbúnaður og samgöngur.

Langflestir munir safnsins tengjast sjávarútvegi og landbúnaði. Vélar sem tengjast þeim eftir miðja 20. öld verða ekki teknar til varðveislu nema þær tilheyri heildum sem vistaðar eru og ef þær teljast einkennandi fyrir héraðið. Lögð er áhersla á veiðarfæri sem notuð voru til sjós, í ám og vötnum, sem og við dýra- og fuglaveiði. Söfnun er á fiskveiðarfærum og bátum sem koma úr héraði, öðrum slíkum gripum verður bent á Síldarminjasafnið á Siglufirði.

5.2 Heimilishald.

Sem fyrr er lögð áhersla á að safna munum sem tilheyra heildum, en einnig er safnað öllu sem varpar ljósi á aðbúnað í torfbæjum og híbýlum fram á 20. öld. Lítil áhersla er lögð á að safna fatnaði í stórum stíl, einungis til að hafa sem dæmi um klæðnað fólks við hin ýmsu tækifæri, svo sem vinnu við bústörf og á verkstæðum og klæðnaði er tengist uppsetningu sýninga hverju sinni. Á næstu árum verður lögð áhersla á að afla muna og annarra heimilda um upphaf og þróun búskaparhátta í Hornafirði frá upphafi fram á síðmiðaldir.

5.3 Búskaparhættir.

Verkfæri, tól og tæki sem notuð voru til landbúnaðarverka frá fyrstu tíða fram til landbúnaðarbyltingar. (Sjá inngang varðandi tæknibyltingu í landbúnaði).

5.4 Híbýlahættir.

Safnað er innastokksmunum og upplýsingum um hús og húsagerð í Hornafirði, sem fyrr með áherslu á muni og aðrar heimildir sem tengjast torf- og grjóthleðslu og smíðum torfbygginga. Lögð verður áhersla á húsagerðir, byggingarefni og innbúi fyrri alda.

5.5 Heimilisiðnaður.

Safnað er tækjum og tólum sem tengjast tóskap, útskurði og heimilisiðnaði, ef um heildir er að ræða. Safnað er útskornum gripum, gull- og silfursmíðum og verkfærum sem tilheyra þeirri iðju. Textíl sem tengjast sérstökum viðfangsefnum (t.d. heimilum, sem gera á skil í sérstakri sýningu) er safnað, þó ekki í stórum stíl.

5.6 Fjölskylduhættir.

Safnað er munum sem tengjast tyllidögum og tímatali, lifnaðarháttum í torfbæjum og varpa ljósi á húsbúnað og áhrif tísku í híbýlum manna fram undir 1960.

5.7 Samgöngur.

Reiðtygi, klyfjareiðskapur, sleðar, skíði og skautar og allir gripir sem tengjast ferðalögum á landi fyrir véla- og bílaöld, fótgangandi og á hestum, eru áhugaverðir fyrir safnið. Áhersla er lögð á að safna reiðverum og öðru er tengist notkun hesta og hvernig fólk útbjó sig til ferðalaga. Engin áform eru um að safna bílum, flugvélum eða skipum og póst- og símaminjum frá 20. öld er vísað til annarra safna (nema ef um er að ræða sérstöðu í héraði og eitthvað einstakt).

5.8 Verslun og viðskipti.

Safnað er öllu því er lýtur að vinnuskiptum/skiptiverslun, ritaðar sem óritaðar heimildir. Tekin hefur verið til aðlögunar og seinni tíma ákvörðunar lítil verslunarheild sem byggt verður upp í framtíðinni (2017) með upphaf byggðar á Höfn í forgrunni.

5.9 Iðnaður til sjós og lands.

Tekið er við munum sem tengjast heildum þar sem hægt er að sjá hvernig menn höguðu smíðum í heimahúsum og á iðnaðarverkstæðum á upphafsárum iðnvæðingarinnar og sem brúa bilið frá handverkfærum til vélvæðingar. t.d. eru geymd í heilu lagi, tré-, járn- og úrsmíðaversktæði (sem tilheyra þessum tíma, nema með undantekningu). Engu er safnað sem flokkast undir verksmiðjuframleiðslu og munum vísað til Iðnaðarsafnsins á Akureyri. Sjóminjar úr héraði eru varðveittar og er rík áhersla lögð á sögu útgerðar og útræðis fyrri tíma og þróun sjávarútvegs á 20.öld og sjávarnytja. Sem áður er brýnt að nefna að fjöldaframleidd tæki eru ekki geymd, heldur þau sem eiga sér sérstöðu innan héraðs, öðru er vísað á Síldarminjasafnsins á Siglufirði.

5.10 Félagssaga.

Munir sem þykja einkenna hornfirskt félagslíf eru áhugaverðir og safnað er alls kyns munum sem varpa ljósi á skemmtanir og tónlistarflutning í heimahúsum og dans- og sönglíf í héraðinu.

5.11 Bækur.

Á fyrsta stigi eru flestir flokkar Deweys flokkunarkerfisins en nokkrir eru einnig á söfnunarstigi tvö og er gert grein fyrir því í þeim kafla. Á fyrsta stigi er söfnun á stærri gæðaverkum s.s. stéttatölum, alfræðiorðabókum, orðabókum, Atlas bókum, viðhafnarverkum og því um líku og ef þannig gæðaverk eru á viðráðanlegu verði kaupir safnið tvö eintök, annað sem handbók og hitt til útláns. Ef aðeins er keypt eitt eintak fer það í handbókadeild en þá geta skuldlausir lánþegar fengið bókina lánaða í skamman tíma í samráði við forstöðumann. Endurútgáfur eru einnig á þessu stigi en kaup á þeim fara þó eftir efni og aðstæðum hverju sinni. Látið er nægja að kaupa eitt eintak af endurútgáfu og aðeins ef

veruleg breyting hefur orðið á útgáfunum, textinn uppfærður, nýr formáli eða aðrar markverðar breytingar hafi verið gerðar. Óbreyttar endurútgáfur eru sjaldan keyptar.

Allt fræðsluefni í barnaeildinni er á fyrsta stigi nema erlendar lestrar- og fræðibækur en eins og áður hefur komið fram leggur Bókasafn Austur- Skaftafellssýslu metnað sinn í að afla þeirra gagna. Fyrir efni

á fyrsta stigi er aðallega leitað fanga í Bókatíðindum og í almennum

bókaverslunum. Mikilvægt er að grisja reglulega á þessu stigi og eyða gögnum sem eru úr sér gengin eða innihalda villandi upplýsingar.

Afar takmörkuð grisjun er þó á áður nefndum gæðaverkum en þó skal haft í huga að eyða fyrri útgáfum eða prentunum við kaup á nýjum.

Frumútgáfum er þó ekki eytt heldur aðeins milliútgáfum.

Á öðru stigi eru því nær eingöngu bækur og tímarit úr vinsælli Dewey flokkum eins og gert er grein fyrir í

töflu. Á þessu stigi, eins og á fyrsta stigi, þarf að grisja reglulega og eyða efni sem er úrelt eða úr sér gengið. Fylgst er sérstaklega með útgáfu á efni sem fellur undir annars stigs söfnun víðar en að efni sem fellur undir fyrsta stigs söfnun og er þess leitað m.a. á bókamörkuðum, fornbókasölum og hjá Bóksölu stúdenta.

Á þriðja stigi safnar Bókasafn Austur- Skaftafellssýslu eingöngu bókum og tímaritum sem henta fyrir framhaldsskólamenntun en flokkast ekki undir söfnunarstig tvö. Í því skini eru keypt inn ýmis fagtímarit, Alþingistíðindi og einstaka bækur eða rit sem viðskiptavinir óska eftir en á þessu stigi, eins og á fyrri stigum, þarf að grisja reglulega og eyða efni sem er úrelt eða úr sér gengið.

Fjórdða stigs söfnun þar sem Bókasafn Austur- Skaftafellssýslu er almenningsbókasafn er ekki talin þörf fyrir söfnun á fjórða stigi, en það er ítarlegri söfnun sem hentar fyrir námsmenn á háskólastigi og efni fyrir rannsóknaritgerðir.

Fimmta stigs söfnun Starfsfólk Bókasafns Austur- Skaftafellssýslu kappkostar að heildarsafna öllu efni, á hvaða miðli sem er, sem tengist Austur- Skaftafellssýslu. Einnig er leitast við að útvega efni tengt Austur- Skaftafellssýslu sem gefið er út erlendis. Á fimmta stigi eru því öll gögn sem: a) Fjalla að meginstofni um Austur- Skaftafellssýslu eða einstakling/einstaklinga úr sýslunni. b) eru eftir einstakling/einstaklinga sem teljast frá Austur- Skaftafellssýslu eða hafa verið búsettir í Austur- Skaftafellssýslu til lengri tíma. c) Er eftir einstakling/ einstaklinga sem tengdir eru Austur- Skaftafellssýslu í huga almennings í sýslunni.

6. Söfnunar aðferðir.

Aðferðir til söfnunar Safnið tekur á móti munum sem því eru gefnir og auglýsir eftir vissum efnisflokkum eða gripum þegar sérstök ástæða þykir. Söfnin munu einnig safna munum markvisst eftir öðrum leiðum og kaupa muni í undantekningartilfellum fyrir önnur söfn en bókasafnið sem er með fjárhagsramma til innkaupa annars fara innkaup inn að fengnu samþykki stjórnar. Safnið safnar einnig munnlegum heimildum og stuðlar að varðveislu þeirra og miðlun.

Dewey flokkur	Heiti
020	Bókasafns og upplýsingafræði
130	Yfirskilvitleg fyrirbæri
370	Menntun
550	Jarðvísindi
630	Sjávarútvegur
746	Textílar Vefjalist
920	Ævisögur

Tafla 4 Dewey flokkar á annars stigs söfnun

7. Grisjun.

Það er heyrir til undantekningar ef safngrip, sem einu sinni hefur verið skráður í safnið, er fargað. Þá getur þurft að farga safngrip vegna skemmda, fölsunar, fjölda eintaka af sömu gerð eða vegna þess að gripurinn samræmist ekki söfnunarstefnu safnsins eða telst ekki varðveisluhæfur. Gripurinn kann líka að vera betur kominn í öðru safni. Í slíkum tilfellum skal ávallt leita ráðlegginga fagfólks, t.d. hjá Þjóðminjasafni Íslands. Safngripir sem skráðir eru og gefnir safninu í safnkost má ekki gefa áfram sé óskað af einstaklingum, nema ef hugað er að grisjun safnkostsins. Þá skal þess gæta að munurinn hafi ekki söfnunargildi fyrir önnur söfn. Ákvarðanir um förgun eða langtímalán skulu samþykktar af stjórn safnsins.

8. Móttaka gripa.

Kvittun er gefin við afhendingu safngrips, undirrituð af starfsmanni safnsins og þeim er afhendir. Þegar tekið er við grip skal hann hreinsaður, skráður og búið um hann til geymslu eða sýningar. Nauðsynlegt er að hafa í huga mikilvægi forvörslu og er vafaatriði koma upp um snyrtingu eða lagfæringu á safngrip er rétt að safnvörður ráðfæri sig við forverði Þjóðminjasafnsins. Safnið mun ekki taka til varðveislu gripi sem það getur ekki varðveitt. Safninu ber þá að koma gripnum fyrir á öruggum stað og gera skriflegt samkomulag um varðveislu annars staðar, þangað til það getur tekið gripinn í vörslu sína.

Afhendingarskjal

Hefur í dag afhent Menningarmiðstöðinni á Hornafirði:

Sem hér með kvittast fyrir með kærri þakklæti.

dags.

Gefandi

Starfsmaður